List 9. **NOVICE** Tečaj XXXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi p[illegible] veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. februarija 1873.

Obseg: Odgovor na vprašanje in pa dober svèt. — Roparsko gospodarstvo v gozdih. (Konec.) — Prislovice in reki iz Istre. — Volilna reforma od druge strani ogledana. — Odprto pismo gosp. prof. L. Gariboldi-ju. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Odgovor na vprašanje in pa dober svèt.

Od sv. Marije Magdalene je došel „Novicam“ sledeči dopis:

„Lanskega leta je nekdo v Dunajskem listu „Gem. Zeitg.“ obširno popisal korist kokšje reje ter imenoval nektere kraje na Nemškem, kjer se ne le ženski, temuč tudi možki spôl s to rejo pridno pečá; hvalil je o tej reji Francoze in priporočal, naj bi se je tudi v Avstriji bolj poprijeli o sedanji dragini mesa. — Velika napaka pri reji kuretine je pa ta, da nekterekrat v ugodnem času kokoši kokati nočejo, da bi se jim jajca podložila, — nikdar pa še nisem slišal ali bral, kako bi se tej napaki v okom priti moglo, da bi se kokoš siliti mogla o prileżnem času kokati, kakor se druge živali silijo po plemenu iti. — Prosimo „Novice“, ali če kdo drug vé, gotov pripomoček, naj ga naznani; gotovo vstreže marsikomu.“

Odgovor vrednistva. Pričujoči dopis nam je dobro došel zato, ker nam priliko daje, našim gospodarjem in gospodinjam neki svèt dati, po kterem si morejo privabiti letos velik dobiček. In ta je: Gospodarji in gospodinje, planite letos, kolikor morete, na **rejo kuretine!** Od spomladi do jeseni bo na Dunaji vélika razstava, v ktero bode ljudí iz vseh krajev svetá vrelo na milijone; ti pa bodo hoteli vsi jesti in Dunajčanje jih bodo morali vsak dan napasti. Med jedili najbolj priljubljene spadajo pečena piščeta, gosí in purani; še golobje bodo dobri. Od kod pa hočejo Dunajčanje toliko perutnine vzeti. Segali bodo po vseh deželah, njim bližnjih, kamor spada tudi naša slovenska zemlja. Kdor tedaj bode kaj imel, prav lahko bode spečal in draže kakor navadno. Tedaj, gospodinje, na noge že zdaj!

Po tem priporočilu prestopimo na odgovor na stavljeno nam vprašanje, prepuščamo pa tudi še drugim, naj razodenejo svoje skušnje.

Pred vsem moramo povedati, da živino siliti k plemenu ne veljá po postavah natornih; umetno prisiljena reč ni naravna; utegne se posrečiti enkrat, dvakrat, al potem je konec sile in nasledek njen še škoda. To veljá od španjskih muh in druzih umetnih sil. Ne mislimo tedaj na umetno silo.

Al ravnajmo z živino po pravilih natornih, dajmo jej v vsaki starosti in vsakem letnem času to, česar potrebuje, in natora sama si bode pomagala; taka sila pa je naravna sila.

Kokoši ležejo — razen navadnega jesenskega 4 do 6 tednov trajajočega mavsanja in razen mrzlega zimskega časa — skor vsak dan po eno jajce, tako da puta leto in dan zleže kakih 100 do 160 jajc. Ko je zlegla 16 do 18 jajc, jih hoče valiti. Da tega ne more, se zapre nekoliko dni in dobro krmi (futra); potem pa začne spet jajca leči. Da puta pridno jajca leže, temu bistveno pomaga dober, ne prestar petelin, ako se mu ne prišteva več kot 20 put. Čez spomlad in poletje se puti podloží kakih 15 jajc, ktere izvali v 20 do 22 dnevih.

To je tek natore.

Kako pa se vendar, kakor pri vsaki vrsti živinoreje, po pravilih natore, tedaj po naravni poti pripomagati dá, da kokoši pridno ležejo in valijo, je to-le:

Kakor je gotovo, da mraz kokoši zadržuje, da ne nesó jajc, tako gotovo je tudi, da gorkota to pospešuje. Mnogi kmetje imajo zatega voljo kokoši pozimi v hiši. Dobro je, da se kurnik s kokošmi pozimi v kravji ali pa v ovčji hlev postavi, da kuretina mraza ne trpí, pa gornji pokrov kurnika mora dobro složen biti ne pa špranjast, da nesnaga ne more skoz-nj na kuretino padati. Skrbna gospodinja pa ne bo, kakor je pri nekterih gospodinjstvih navada, le enkrat v letu — namreč na pustni torek! — kurnik očediti dala, ampak skrbela bo, da se vsako soboto, v huji vročini poleti po dvakrat ali trikrat to delo na teden opravi in kurnik do dobrega očedi. V nesnažnih kurnikih kokoši vedno bolj hirajo (ušive postajajo ali sicer bolehne) pa malo ali celó nič jajc ne nesó. Tisti gospodinji tedaj, ktera skrbí, da imajo kokoši gorke in snažne gredé, in ktera jim daje dovelj in dobrega zobanja in ga včasih preminja (to je, da danes to dá, jutri pa to), bodo tedaj kokoši gotovo zgodaj začele nesti, — ktere pa zgodaj nesó, take tudi zgodaj ležejo in valé. Vendar gorkota in snažnost sama ni zadosti, siliti kokoši, da bi nesle; temu še le pripomaga njih piča. Tedaj je nekoliko umetnosti treba, da se to izpelje. Pomogleji so pa sledeči: 1. Potrebno je, da se kokošja piča — in najbolji za to je ječmen — vsikdar toliko praži (rošta), da popolnoma rujav postaja. 2. Pražni (roštani) ječmen se sme tudi nekoliko zavreti, potem pa kokošim jesti dati; voda pa, v kteri so ječmen kuhali, naj se jim za pitje postavi. 3. Poleti naj se nabere mladih semenskih kopriv, ki naj se posušé; pozimi pa naj se zavrejo in kokošim polagajo. 4. Najbolje nesejo kokoši, kakor nekteri trdijo, če se drobno zrezani kruh nekoliko praži, in potem v malo vina ali žganja pomočen kokošim jesti daje; al paziti je treba, da žganje ni prehudo in da se tako namočenega kruha ne dá preveč, sicer uboga žival pogine. — Tako, mislimo, da smo Vam pojasnili stvar in Vam ustregli kolikor mogoče na Vaše vprašanje.

Roparsko gospodarstvo v gozdih.

Spisal Fr. Šolmajer.

(Konec.)

Po Liebigovih opazkah je vporaba nastilje in lesá enako škodljiva ali kvarna, ker se s tem zemlji preveč pepéla odtegne, to pa naredí, da zemlja zmirom bolj pusta in nerodovita postaja. To se vé, da je treba ta Liebigov nauk z razumnostjo presoditi in sicer tako-le: Sprstenina (humus), ki se dela na površji zemlje, se dá v gozdih, če tudi se zemlji njeni obstojni deli po dežji ne dopeljujejo, tudi po koreninah pomnožiti. Drevesne korenine, ki segajo prav globoko v zemljo in delajo, da kamenje okrog njih razpada in se drobí, vlečejo živilne snoví iz zemlje bolj proti površji. Pa tudi na niže ležeče bolj nagnjene prostore, ki so z godnim drevjem še najbolj obsajeni, dohaja iz više ležečih predelkov mnogo v vlažni zemlji razkrojenega pepéla. To vse pa naredí, da se množí gozdno drevje, z drevjem vred pa tudi nastilja. In ker gozdi po tem takem čedalje bolj gosti postajajo, prevleče v šilovnatih gozdih zemljino površje na vse straní mah.

Iz tega pa sledí, da se še celó popolnoma slaba zemlja svižnica v najkrajem času zboljša, kakor se gozdno drevje po njej zaredí.

Tako si so na pr. zemljiški posestniki v Šteinfeldu poleg Wiener-Neustadta pred več leti slabo peščeno zemljo ravno s tem pripomočkom zboljšali, jo potem s črnim borom nasadili in mnogo lepega lesá in nastilje pridobili. Ravno tako so tudi na otoku Csepel blizo Pešta pred kakimi 40—50 leti pusto, nerodovitno zemljo zboljšali s tem, da so to svižnato in po več milj dolgo ravan nasadili s primernim gozdnim drevjem. Po več krajih Nemško-banaškega polka nahaja se enako hvale vredno obdelovanje.

To se vé, da, kolikor več so razvezljive kremenice, ki tudi kisline raztopljene solí pobira, v zemlji nahaja, toliko bolj in hitreje se zemlji tudi njeni pepelnati deli povračujejo, ki so se jej s pobiranjem nastilje in sè vporabo lesá vzeli. Zarad tega se pa tudi nasledki vporabljevanja nastilje toliko teže odvrnejo, kolikor manj vlage iz podzemljišča na površje dohaja in kolikor bolj suho je podnebje. To pa zatega del, ker je sprstenina (humus), ki se nareja iz segnjilega in strohnelega drevesnega listja, v tem slučaji na površji zemlje neobhodno potrebna, da pobira ozračne padavine in vodene soparje, da zgostuje iz zemlje puhtečo gorkoto in jo preminja v kapljivo tekočo vlago, da razkrojuje redilne snoví, kakor tudi za to, da pospešuje gnjijenje in prhnenje, v zemlji se nahajajočega različnega drobovja. Pa to še ni vse; marveč sprstenina, ko razpade v ogleno kislino, amonijak in pepél, služi tudi rastlinam v živež, nabira redilne solí iz zemlje, in kedar je zemlja sè sprstenino na debelo pokrita, zavarovane so mlade lesne rastline pred vročino in mrazom.

Ako vse to na tanko prevdarimo, gotovo bi bilo silno potreba, da naši gozdni gospodarji nabiranje nastilje v njene naravne meje zavrnejo, da se je vprihodnje zadosti in brez kake škode dobivati more.

Konečno naj še omenim, kako se naj posestnik pri nabiranji nastilje ravná.

Po mojih djanskih skušnjah potrebuje se vsako leto in sicer za vsako glavo goveje živine 1 kub. seženj prav dobro izsekljanega smrečja; k temu se pa mora vzeti 36 dreves, ktero vsako je najmanj po 30 let staro. Vzemimo, da se na enem oralu zemlje 450 dreves obraste, potrebuje se po tem takem za vsako četrto leto in za vsako živinče 0·32 oralov takega obraslega gozda.

Pri hostah, ki so bolj goste, je treba tudi več prostora, a to zatega del, ker šilovina, ako se sama trebi in čisti, veliko svojih spodnjih vej zgubí.

Ker nam je znano, da je v pepélu sprstenine (Humusasche), in sicer:

v 100 delih bukovega pepela 20 delov fosfornokisle solí,
v 100 „ topolovega pepela 16·75 delov „ „
v 100 „ smrekovega ali hrastovega pepela 9·15 delov fosfornokisle solí,
v 100 „ leskovega pepela 12 delov fosfornokisle solí,
v 100 „ hrastovega pepela 4·5 delov „ „

in da se dobí na 1 oralu, na kterem stojí 1000 60letnih bukev ali pa hrastov, vsako leto po 500 centov odpadlega listja, — v šilovnatih gozdih pa, če je na oralu 800 po 60 let starih dreves, le 80 centov listja, se po tem takem naredí iz odpadlega listja v prvem primerljeji 50 centov, v drugem pa 20 centov sprstenine, to je, dobre rodovitne prstí. Na vsaki cent rodovitne prstí pa pripada ravno toliko delov fosfornokisle solí, kakor je bilo zgorej omenjeno, in ta bi bila gotovo gozdu na veliko korist, ako se mu ne bi bila s pobiranjem nastilje odvzela.

Pruska, Bavarska in Saksonska vlada je v državnih gozdih nektere posebne prostore za pobiranje nastilje določila iz tega namena, da se pozneje vidi, kakošen vpliv ima nabiranje nastilje do gozdnih pridelkov. Dosihmal nam še pomanjkuje zanesljivih številk o gozdni statistiki, ki nam bi še bolj določno in na tanko izkazale, da je v takih gozdih, koder se nastilja pobira, listja in lesá čedalje manj, in da se ravno s prepogostim pridobivanjem nastilje našim gozdom največa škoda dela.

Tolikanj škodljivo kleščenje in rezanje gozdnega lesá ni se še prav nič premenilo niti z določbo §. 12. gozdne postave od 3. decembra 1852. l., niti z naredbo Tirolskega ravnatelstva od leta 1851., in našim gozdom se godí še v eno mér ravno tako, kakor o času cesarice Marije Terezije, ki je bila prva, da je dala za ohranitev gozdov zeló hude in ostre kazenske postave. Al postave same ne naredé zadosti podučenega in izobraženega ljudstva, zato jih je težko izpeljati, posebno če ne dovolijo ljudém vsega, česar oni želijo.

Nastilja, ki se z grabljami grabi in ki obstojí iz listja, iglovja in mahú, ni ravno tako škodljiva, po okoliščinah še celó koristna, ako se le prav pri tem delu ravná. Ako v smrekovih gozdih mah, v bukovih pa listje zemljo preveč na debelo pokriva, da potem bukovo seme, ki leží po tleh, gnjije in prstení, kar na nov zárod in pomlajenje gozdov mnogo kvara dela, treba je, da se mah in listje iz takih gozdov pograbi in pobere. Da se pa to le vsakih 5 do 6 let zgoditi smé, ker bi drugače zemlja preveč opešala in svojo rodivno moč zgubila, tega mi ni treba posebej omenjati, ker je samo po sebi dovolj znano. Tam, koder se rsje po gozdih seče, s kterim se ne poberejo le korenine te bohotne rastline, marveč čestokrat tudi zgornja rodovitna prst, postanejo gozdi popolnoma nerodovitni, na zadnje pa še mah onemoglo zemljo na vse straní prepreže in pokrije.

Naša Kranjska je gotovo lepa dežela, ki ima mnogo lepih gozdov, ktere pa nekteri gospodje iz svojega vzvišenega stališča krog zelene mize vse drugače vidijo, nego so v resnici; — zarad tega bi pa bilo tudi odveč, ako bi jih še dalje v svoje varstvo jemali.

Bog daj, da bi bilo z našim golim in pustim Krasom kmalu na boljem!

(Oglas našim konjerejcem.) Kdor ima lepega žebca Pincgavskega rodú, za pleme sposobnega, naj ga pripelje na ogled ali v Kranj 3. dne sušca (pred hišo okrajne gosposke) ali v Ljubljano 8. dné sušca (v živinozdravnišnico) dopoldne ob 11. uri. Deželna komisija ga bo kupila, če jej bo všeč.

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V. *)

Ako zima ne uji sè zubi, huje ušiba z repom.

Ni roba sirota (dobi gospodarja) nego onaj, ki je nima.

Kolo teče za kolesom, a vsi četiri za vojetom. (Družina se ravna po gospodarju.)

Od snage (čistoče) svet ne pogiba, nego od pomanjkanja.

Da biš prišla (se umožila) kade peteha ne čuješ. (Rečejo porednemu dekletu.)

Mačak mu je kvas pojil (nima ni za početi).

Tuja melja (ako se ukradeno melje) prazni mihi.

Joh ti hlapcu, ki ne zasluži, joh ti gospodaru, ki ne plati (hlapca).

Ča se dere (oblačilo), gori i ji, toga nikada dosti ni.

Peteh ti je gonil (nosil) muku, a tovar (osal) vodu. (Rečejo redki hrani).

Ki z Bogom sije, z Bogom žanje.

Kamo sud (od viših odločeno), tamo put.

Mačka da, mačka zame (ako je kemu žal, da je dal).

Na odlivak, da lehko voda odteka; — procidna zemlja, ka se brzo osuší; — rusa, velike hraste na otročji glavi; — mlehuliti se, po malo se gibati; — nameljak, kar se namelje; — ptiči se hulvaju, perje menjajo; — ptiči se jaru, se parijo; — podvijak, slabi žito pri vijanji; — prosnica, Friesel (febris miliaria); — bodalj, bodlji, die Nadeln der Nadelhölzer; — pustiti pri zidanji ozube (iz zida moleče kamne), da se more potle prilapak (Zubau) prizidati; — rastež, vse kar raste; — voz zabotnjak, malo naložen kakor pri raboti; — zameljak obod pri malinskem kamnu; — njiva na smuš, na jednem konci tešnja; — mi se bači, mi se odrigiva; — tuckati na vrata, potrkati; — píj te budi, fej te bodi; — možljenak (možljeni = možgani) die hintere Hirnschale; — parotina, z neostro rečjo storjena rana itd.; — jedan tok pesme, eine Strofe; — zalivalnik, za vrte zalivati; — polugovorac, ki v govorjenji besede požira; — prema-trap, voz na dve kolesi; — poterhljati, naganjati se, kakor petelini; — črglati se, sramotiti se malo; — četar, vodja ene čete.

Narodna.

Hći i mati.

Draga mamo! omožite me.
Draga hćerko! nimam dote.
Draga mamo! prodajte koke.
Draga hćerko! jih je malo.
Draga mamo! prodajte kuću.
Draga hćerko! dobra je i za me.

Kmetska basen iz Istre.

Lisica i peteh.

Lisica je uhitila peteha (petelina). Peteh joj govori: si me uhitila, znam, da ćeš me pojisti, ali prosim te, samo enu malu stvar mi još stori prvo, nego me pojiš. Ona reče: kakovu? A on reče: stavi božje ruke (sklopi tace) i zahvali bogu na sreči, da si me uhitila. Lisica to stori, a peteh skoči na bukvu. Lisica reče: simo bliže, pete. A peteh odgovori: bil sam tamo, tete. — I prebisan se da prevariti.

*) Hvala lepa! Prosimo še. Vred.

Politične stvari.

Volilna reforma od druge strani ogledana.

Ko se je zvedelo, da ministerstvo namerava, sedanjemu državnemu zboru predložiti načrt nove postave, po kteri se imajo vpeljati neposrednje ali direktne volitve poslancev v državni zbor, brž je skor po vseh deželah, ktere pošiljajo poslance v državni zbor, nastal silni vihar zoper te volitve zato, ker se ž njimi vničuje postavna pravica deželnih zborov, kterim edinim njihova ustava daje oblast, voliti poslance v državni zbor, in ker so tudi prelom celó decemberske ustave, ktera priznava državni zbor tak, da v njem sedijo le poslanci, ki mu jih deželni zbori pošljejo kot prave zastopnike deželne in ki kot taki tudi gredó v delegacijo.

Zoper tak ustavolom se je vzdignila večina Avstrijskih narodov, ki so kar naravnost s prošnjami (peticijami) se bližali prestolu cesarjevemu in se vsak dan še bližajo, naj bi blagovolil odvrniti postavo, s ktero je velika večina narodov Avstrijskih nezadovoljna. In čem bolj so se po nekterih deželnih glavarjih in njihovih podložnih uradnijah podpisovanju dotičnih peticij zapreke stavile, tem bolj so se množili podpisi povsod, kterih se šteje zdaj že na milijone.

Jedro teh peticij je bilo izprva poglavitno to, da direktne volitve rušijo ustavo dežel, — in da si centralisti celó rušijo ustavo, ki so jo decembra meseca leta 1867. si sami osnovali. —

Al še bolj viharno nasprotstvo je nastalo po deželah zdaj, ko je znan načrt te postave, kterega je ministerstvo 15. dne t. m. v razpravo predložilo državnemu zboru, in se je izvedelo, kako se bode po nameravani postavi imelo voliti.

Ko je minister notranjih oprav izročil državnemu zboru omenjeni načrt, je po parlamentarnem običaji šel v roko ustavnemu odseku, v kterem sedijo najbolj zagrizeni ustavoverci Herbst, Giskra, Kuranda, Rechbauer, Fux itd. In ko se je začela razprava, je Rechbauer zahteval pogovor splošni o tej postavi, rekši, da postava ta je tako važna, da potrebuje temeljitega prevdarka tem bolj, ker je znano, da ima po deželah sila veliko nasprotnikov. Liberalnemu možu v ministerskem načrtu ni to po všeči, da grajščaki volijo preveć poslancev. „Pozvali ste nas k krasnemu obedu — je rekel — al postavili ste pred nas le kruh in vodo“. Tudi Fux je zahteval splošno debato, al večina odsekova je odbila dotični predlog in prestopiti se je moralo kar brž na razgovor posamesnih člankov. Minister ni hotel splošnega razteleševanja postave in podložniki njegovi so mu pritrdili, brž ko ne se jim zdi ta postava kakor ravnokar z drevesa odtrgana češplja, ktere ne smeš po rokah valjati, da kar brž ne zgubí plavega nadiha.

Če pogledamo tedaj, kako je po tej postavi v obče razdeljena volilna pravica, vidimo, da so kmeta zopet postavili za duri v primeri z mestjanom in grajščakom. Če je volilno pravico že volilni red februarske postave zelo oškodoval, jo oškoduje ta volilna reforma še bolj. Pravična postava mora pravico meriti po številu davkov in po številu glav; — če kmet in mestjan sedita pri davkarski mizi na enem stolu, sedeti morata na enem stolu tudi pri volilni mizi. Al če pogledamo to postavo, vidimo dvojo mero, kajti 4krat, pa tudi 5krat manj pravice ima kmet memo mestjana, in vrh tega voli mestjan naravnost za-se, kmet pa voli volilne može, ki potem še le volijo poslanca — in kako dolgo pot bodo imeli storiti do volilnega okraja!

Preočiten je tedaj dvojni vatel, po kterem se

meri volilna pravica; zato ni čuda, da je zdaj nevolja o direktnih volitvah še veča.

Ko se je to v ustavnem odseku očitalo ministru Lasserju, je rekel, da to oškodovanje kmetijskega stanú je le na videz; zdi se tako, a ni tako, kajti v kmetijski stan spadajo tudi véliki zemljiški posestniki (grajščaki) in če njih volilno pravico prištejemo pravici kmetov, je s tem pobotana volilna pravica kmetijskega stanú. — To pa je tako čudno modrovanje, da ga minister gotovo sam ne verjame. Kolikrat — ga vprašamo — pa volijo kmetje in grajščaki enake poslance? Res je, da povsod imamo nektere grajščake, ki v ljubezni do svojega naroda s kmetom volijo enako; al kako malo je tacih rodoljubnih gospodov! Pogledite le v deželne zbornice, pa vidite grajščake vso drugo pot hoditi kakor poslance kmetijskih občin. Ono ministrovo „pobotanje" kmetijskega stanú z grajskim je tedaj prazno besedovanje.

Gledé tedaj tudi na to krivično razmero volilne pravice (baron Eichhof je sam rekel: „če se volilna pravica daje po številu glav in davkov, je ustavoverska stranka pokopana", — no, ta tiček jo je vendar dosti glasno in — recímo — pošteno zapel) — gledé na to, da se je nekterim kupčijskim zbornicam vzela volilna pravica, drugim pa pustila, — gledé na sestavo volilnih krajev itd. dobijo deželni zbori — ako bi nameravana volilna reforma tudi potrjena bila — gradiva dosti, da se poslužijo pravice, ki ga jim daje §. 19. deželne ustave, in svoj glas povzdignejo zoper volilno reformo, tem več, ker jo je sklenila zbornica poslancev, v kterem ni bilo zastopnikov niti českega naroda, niti slovenskega, iz Tirolov skor nobenega, iz Vorarlberga celó nobenega, in v kterem manjkajo federalistični zastopniki Štajarski in Gornje-avstrijski, in če tudi Poljaki izostanejo, tudi Galicija ni dostojno zastopana. Ali je tak državni zbor o sklepu take ustavolomske postave še postaven (legalen), nikomur ni težko razsoditi, kdor le konstitucijski abc pozna. Le nemška liberalna stranka je „sama med seboj", in prav noben drug je ne moti v sklepih njenih.

Zgodovinske črtice.

Odprto pismo
gosp. prof. vitezu L. Gariboldi-ju.

(Dalje.)

Dragi mi Polde! Prestopiva zdaj na drugi kapitel.

Zlasti pri šolah želé in si na vse kriplje prizadevajo „Tagblattarji" vpliv duhovščine kolikor mogoče izpodriniti, ter vse naše šole poheinrichariti in popirkariti, da ne bi vsaj vprihodnje taki trdovratni „mračnjaki", to je, pošteni Slovenci, iz šol izhajali, ki ostanejo pri volitvah slepi in gluhi za vse prošnje in grožnje nemčurske svojbine, ampak razsvetljeni liberaluhi, ki bi povsod a zlasti pri volitvah z največim veseljem v želodarski rog trobili. Prav iz tega namena so se nemčurji naši z vso silo na naše slovenske šole vrgli. Kakor nekdaj cerkev, ravno tako jim je zdaj šola neizrečeno priljubljena kot najbolje orožje za teptanje Slovanov, kajti „svobodoljubnim" nemčurjem je dobro znano, — kar je pravičen Nemec rekel, ko je branil jezik svojega naroda — da, če hoče kdo kak narod popolnoma uničiti, mora sekiro tujega jezika na deblo narodne šole njegove nastaviti. Brez učiteljev pa ni v tej reči nič opraviti mogoče. Da bi si toraj za ta namen tudi učitelje pridobili, jih ščujejo nesramno, kar se dá, zoper duhovščino in zlasti zoper duhovsko šolsko nadzorstvo. Oni popisujejo vse narodnjake, zlasti pa duhovne kot največe sovražnike in protivnike učiteljev, sami pa se hlinijo in delajo za najbolje prijatelje njihove; oni jih včasi z grda, strahovanjem, še rajši pa z lepa, z višimi plačami, in „Schulpfennigi" v svoj tabor vabijo, ter jim zlate gore in dole obetajo in storé, kar koli je mogoče, da bi jih le na to napravili, da bi se — „mračnjaštvu", to je, poštenemu rodoljubju odpovedali, v njihovo „liberalno" gnjezdo prestopili ter si pod — peto brezverske in nemčurske birokracije svobode, omike in napredka iskali, ali, če ne to, da bi vsaj nov razpor v narodnem taboru napravili ali vže obstoječega pomnožili.

V ta namen ni hujskanja kraja ni konca, kajti geslo teh liberalnih „osrečevalcev" naših je: „hilf was helfen kann", samo da zatira se ubogi Slovan.

Žalibog, da so se med nami tudi taki učitelji in profesorji dobili, ki so v nastavljenih jim mrežah obtičali, od našega katoliško-narodnega programa deloma ali popolnoma odpadli ter v vrsto strupenih nasprotnikov in tlačiteljev naših prestopili, pokazavši, da je za denar pri njih Bog, vera, narodnost, poštenje in vse, kar kdo hoče, na prodaj.

Naj jim se le njih zapeljivci in patroni lepe delajo, trdé, da niso taki brezbožniki, niti taki „Slavenfresserji", za kakoršne jih mi imamo; al vsi izgovori jim nič ne pomagajo, vsaj se dobro poznamo. Mogoče, da ni sovraštvo naše katoliške cerkve in vere njih pravi, poslednji namen, ampak, kakor omika, napredek, svoboda, Avstrija in ustavoverstvo le takrat jim ljubo in drago, kedar in kolikor jim za pospeševanje nemškutarije služi; — da pa je nemškutarija in „slavenfresserija" njih pravi cilj in konec, za kterega ti „svobodnjaki" živé in gorè, to je resnica, katera se nikakor tajiti ne more. Živa priča tega nam je vže to, da bodi si ta ali oni naš rojak še tako izvrsten delavec za omiko, napredek in svobodo, — naj se magari sveti na literarnem ali znanstvenem polji kot zvezda prve vrste, — naj si bo vrh tega še ustavoveren, kakor g. Svetec ali (v šolskih zadevah) g. Lapajne; — ali celó brez vse vere, kakor najhujši nemčurski liberaluh in Tagblattar; — vendar, če le je iskren slovensk narodnjak, jim je pri vsem tem strašansk trn v peti, kterega ne morejo videti konec očesa. In čem več je v kakem kraji takih iskrenih, delalnih Slovencev, čem bolj v vsakem obziru veselo napredujejo, tem bolj vpijejo naši nemški in nemčurski „naprednjaki" — „über unerquickliche, verrottete, fortschrittsfeindliche Zustände". Nasproti pa so toliko zaničevani in kot „klerikale Finsterlinge" psovani duhovni tem nemčurjem koj drugi dan „willkommene, ehrwürdige, edelherzige und erleuchtete Priester und Kirchenfürsten", če le v njih — nemčurski rog trobijo.

Da, da, Polde! Reci mi na vse to, kar hočeš; al kakor gotovo je dvakrat dva štiri, tako gotovo je tudi, da se vsi mi „fortschrittsfeindliche" Slovenci od Mure in Drave do Kolpe, Soče in Adrije bijemo za svoj narodni obstanek, za življenje, omiko, svobodo in napredek naroda svojega na edinopravi narodno-verski podlagi in da smo vsled tega mi „klerikalni" Slovenci, ki nečemo sramotno pod tujčevo peto umreti, nego svobodno živeti in napredovati — svobodoljubi in naprednjaci v pravem pomenu te besede; nasproti pa je jedro vsega hvalisanega nemškega liberalizma in ustavoverstva, kakor nekdanjega nemškega pravoverstva, le grdo, kanibalsko teptanje in pokončevanje Slovanov, kar je toliko žalostneje in krivičneje, ker smo mi Avstrijski Slovani Avstrijo dozdaj še vselej podpirali, ko jo so „lojalni" Nemci in Magjari podirali in razdirali. Vsaj leto 1848. in 1849. še ni tako daleč za nami, da ne bi vedeli več, kaj je sedanja ekscelenca Giskra s svojimi pajdaži v Frankobrodskem parlamentu govoril in kaj so počeli Magjari z Andrassijem vred.

Hvala lepa za tak vražji liberalizem, po katerem je le tisti liberalen, kdor nam cerkev, vero in narodnost našo v blato gazi in svoj strupeni žolč bruha na vse, kar je katoliškemu Slovencu častitljivega in svetega! Hvala lepa tudi za tako ustavoverstvo, katero je le v našo pogubo skovano in je tudi nemčurjem le takrat ljubo in sveto, kedar jim v teptanje Slovanov dobro služi, a zaničljivo in zavržljivo, kjer koli zapazijo, da bi tudi Slovanom kaj koristiti utegnilo. Pa hvala lepa tudi za tako državo, katera marsikterega največega puntarja glorificira, Slovanom pa neomadeževano zvestobo z zatiranjem in teptanjem narodnosti naše povračuje in take Slovane boža, ki kot odpadniki zoper svoj lastni rod in dom divjajo. Mi Slovani nismo Avstrije le pogube rešili, ampak jo še vedno s svojimi krvavimi žulji vzdržujemo ravno tako ali primeroma še bolj nego Nemci in Magjari, — in vendar namesti da bi ona naš narodni razvoj na vse strani ravno tako povspeševala, kakor nemškega, magjarskega ali laškega, zlasti zdaj, ko jo liberaluhi v pestéh imajo, moramo beračiti in boriti se za vsako narodno drobtino. Kakor je bila volilna postava Schmerlingove februarske in tudi sedanje ustave, tako bode še bolj prihodnja, po direktnih volitvah predelana decemberska tako „künštno“ izdelana, da bo — pogledite le načrt volilnih okrajev — Slovanstvu pogubonosna.

V novih šolskih, medverskih in brezverskih postavah pa še posebno tičí ona Pandorina pušica, iz katere je skočil škratelj narodnega razpora med nami, katerega pospešujejo hoté ali nehoté tudi mnogi, sicer hvale vredni narodnjaki naši, ker tudi oni prav v tagblattarskem duhu v vsakem obziru izvrstne rodoljube duhovskega stanú (kakor je Grabrijan, Toman in drugi) kot nesposobneže iz šolskih obravnav izbacujejo; ali celó kot ultraklunovci trdé, da naj duhovnik (ki je vendar pedagogični kurzus dostal, kakor vsak učitelj in se še mnogo več učil, nego učitelj), pustí šolstvo in se le za cerkev in mežnarja briga! Potem se pa repenčijo, če ni duhovščina za take slovensko-liberalne brce kaj posebno vneta ali če kak dekan, ne le od nasprotne, ampak tudi od svoje lastne stranke grdo napadan od šolstva odstopi in se vsled tega nemčurstvo na slovenski zemlji vedno više in više popenja in napreduje. To, in edino to — namreč naša razprtja in iz nje izvirajoči nemčurski napredek („duobus litigantibus tertius gaudet“) — to je tisti precartani „fortschritt“, katerega toliko hvalisane nove šolske postave in tagblattarske agitacije nameravajo in kterega so, kakor pričajo „Novice“ (tarnajoče, „da renegat za renegatom na dan prihaja, kakor mavrohi po deževnem vremenu“), deloma vže dosegle. Ako g. Lapajnetu in gosp. Jurčiču to še zdaj v glavo ne gre, — ako po tolikih očividnih dokazih in britkih skušnjah še zdaj mislita, da je bilo ustavovernim stvarnikom novih šolskih postav res kaj na pravem napredku, na povzdigi in razvitji naših slovenskih šol, ne pa na njih ponemčevanji ležeče, ako še zdaj ne spoznata, da nam kot slovenska liberaluha v šolskih zadevah čisto nič ne koristita, nego le razpor v narodno stranko sejeta in s tem nemčurjem hoté ali nehoté veliko pomagata, — ako vsega tega še zdaj ne spoznata: onda sta zares pomilovanja vredna kratkovidneža. Kdor pa se nemčurskega napredka na slovenski zemlji še celó veseli in raduje, in kdor take kolovodje, ki našo deželo za „Schweinland“ proglašajo, za „Freunde des Fortschrittes“ poveličuje, takemu človeku, naj si svojo sramoto še toliko s tagblattarskimi frazami zakriti prizadeva, bodi obraz črn!

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Za Dunajsko razstavo* rastejo stroški od dne do dne. Izprva so bili preračunjeni na 6 milijonov, — zdaj pa je generaldirektor te razstave, baron Schwarz, zahteval 15 milijonov in 700.000 gold. Finančni odsek državnega zbora je bil zeló osupnjen, ko je slišal ta silni znesek, bar. Schwarz pa ga je tolažil s tem, da se bode z dohodki razstave gotovo povrnilo 12 milijonov, in da le kaki 3 milijoni bodo zgubljeni (fond perdu). V Avstriji, kedar se kaj začne, res ni konca ne kraja stroškov, kakor da bi denarja imeli kakor peska!

* Iz vseh narodov pod Ogersko krono narediti Magjare, za to se snuje ravno zdaj v Peštu društvo pod imenom „Magyar szövetség“ (to je „Magjarska zveza“). Najhuji magjarski zagrizenci so na čelu tega društva, ktero je svoja pravila že predložilo vladi, ki jih bo brez dvombe potrdila. V diplomaciji, vojaščini, uradnijah, šolah, v vsem javnem življenji — povsod mora po namerah tega društva vladati le jezik magjarski; veljavne može druzih narodov (rumunskega, srbskega, slovenskega — slovaškega — hrvaškega) nameravajo podkupiti z denarjem in častnimi službami! Že grof Seczeny je prerokoval, da Magjari bodo konec vzeli po svoji lastni oholosti, — in to se bode res zgodilo. Magjarom in Nemcem se res pamet tako meša, da mislijo vse druge narode Avstrije v svoj jarm vpreči!

Uganjka zastavice v 8. listu.

Mlajši brat je bil 15, stareji 24 let star, tedaj je stareji imel 9 let več.

Naši dopisi.

Iz Trsta 22. svečana. — Konsorcij mamelukov za polaščevanje ljudske šole v okolici je te dni na Občini popeval svoj „te deum laudamus“, kajti izdajica župan Ferluga z vernim svojim Boninom, ki sedi na njegovi desnici, vsa v veselje vtopljena, sta vzela saboj tudi cerkvenega ključarja Miha Venuti-a, to je enega tistih, ki je pomagal izdajati svoje otroke lahonom. Da pa bi ta „praznik protinárodne zmage“ veči pomen imel, vzel je Rojanski paša tudi pevce sabo, da so izdajicam čas kratili. Občinski učitelj Froha, vohon in zaveznik Boninov, branitelj njega v „Soči“, je bil ves židane volje, kajti pil in jedel je zastonj, vsaj je paša Ferluga vse plačal, ki za tako „narodno“ reč rad zadnji sold potrosi. Pri tej priliki vendar ne morem si kaj, da ne bi župana Ferluga vprašal: ali ne bi bilo pametneje, one novce, ki ste jih za veselico na Občini potrosili, obrniti v prid svoji družini, da ne bi se po strgani obleki že odlikovali kot vaši? ali da bi za ta denar streho na svoji koči pasji uti podobni, popravili, potem pa da postavite tik nje kol in na-nj obesite svoj umazani klobuk lahonske kulture, da se mu okoličani memo gredé ponižno priklanjajo? Vem, da boste z Boninom in vso svojo družbo vred pa le spet se togotili, da Vaše brklarije prinesem na svet, al vedite, da ima dopisnik v vsakem kraji svoje poročevalce, da pazijo na Vaša gnjusna nam početja, če zahajate magari v sredino Občinskega hriba ali v magistratovo palačo: Podlipčan bode vas vedno bičal ter svetu slikal izdajstvo, s kterim ste na obalih Adrije sami zapisali se v črne bukve. Zato vem že tudi to, da nakane hudobne drhali nameravajo uničiti Rojansko čitalnico — prvo na Slovenskem — al vedite, da delate „rajtengo brez birta“. Drugi kmetje skoro da vsi so pošteni domačini, ki varujejo svoje národne svetinje, in jih bodo zvesto varo-

vali, naj iz lahonskega brloga tudi pride še več tacih Ferlug! Podlipčan.

V Gorici 23. febr. — Jaz prav ne vem več, kaj in kako pisati; naš slabočutični rod je že vse preveč občutljiv. Ko sem v predzadnjem listu „Novic“ pisal, da misli „narodna tiskarna“ napraviti tukaj „filialo“ — in pisal sem to kot „on dit“, — hotel sem sporočati „Novicam“ golo novico, — sporočiti jo nedolžno, kakor je ona sama nedolžna. Nisem mislil ni na „Görcerco“, ni na „Sočinega“ razno-vestarja. Da je „Görzer-Zeitung“-i (kakor že popred „Triesterici“) moja novica tako zasmrdela — to ni nič čudnega, saj ona prva sloví že od svojega poroda kot „lucus a non lucendo“ („Görzer“, namreč); a da se slovensk vestnik nad njo spotakne, da jo bo imel za prenovico, ne bi bil veroval. Da bi mi bilo za vso to reč kaj mar, znal bi morebiti dokazati, da se je moja novica o „filiali“ prav blizo „Sočinega“ vestnika izlegla. — O tej priliki moram omeniti neko napako naših čitateljev novin. Prva misel in prvo vprašanje, kedar kaj berejo, jim je: kdo je to pisal? Gotovo — ta! Navadnim bralcem jaz tega ne zamerim, al časnikarji bi vendar že morali imeti to otročjo navado za hrbtom. Kaj, ne kdo — to poprašujte. V našem primerljeji je sicer smešno oboje: vprašanje „kdo“ in „kdaj“. Ali, ko bi šlo za kaj važnega, bilo bi jako slabo znamenje, če bi kdo ne imel boljših razlogov za ali zoper to, kar kak dopisnik trdi ali pobija, nego edini ta argument: „mi poznamo predobro Noviškega dopisnika...“ Denimo, da je res, da ga poznate — ste li s tem že ovrgli, kar on piše? Stvari se držite; recíte, da je res, ali da ni res, kar „Noviški dopisnik“ (kakor da bi „Novice“ enega samega imele! *Vred.*) piše. To bo več vredno, kakor če desetkrat zatrdite, da dopisnika poznate, če pa že koj v naslednjem stavku kažete, da ga čisto nič ne poznate. Kajti, ko bi „Noviškega dopisnika“ poznali, bi pač ne bili pisali neumne opazke, „da jezno grize neko vez“ itd. Pa kaj hočemo, „vsak meri ljudí sè svojo mero! — Nekteri mislijo, Bog vé, kako se vladi in ustavovernežem-centralistom prikupijo, ako ž njimi pod ustavaško-državno-zbornim jarmom vlečejo. Odsek za Predelsko železnico itd. je zopet enkrat pokazal ustavaško hvaležnost: vprašanje zastran Predelske železnice in Loške se ima odložiti, ne vemo, ali našima goriškima poslancema na ljubo, ki sta v zboru, — ali vkljub Kranjskim poslancem, kterih v državnem zboru ni. Tedaj še v materijalnih rečéh ne gré nič pričakovati od skoz in skoz pristranskih prusaških strankarjev!

Iz Notranjskega 12. sveč. — Ni še veliko nad dva meseca preteklo, kar je Tone Šturm v Senožečah dobil od kmetijske družbe Kranjske bika Muricodolskega plemena. Naročeno mu je bilo, naj ga nikar do spomladi ne spušča, ker je še premlad. A komaj sta pretekla dva meseca, vendar je bil ta bikec nad devetdesetkrat (90) spuščen! — V dokaz temu so številke na listkih. Na tak način pa ne pridemo nikdar do onega cilj in konca, zarad kterega sl. družba kmetijska daje bike na deželo. Silnim ljudem se mora reči, da ne sme biti, kar je na škodo plemstvu. Tudi hlev, v kterem je bik, je neki temán, majhen in mokroten. Nadjam se, da bode gosp. Zelen, kakor predsednik Senožeške kmetijske podružnice, to reč preiskal in škodljivo početje kar brž ustavil. Če pa Šturm ima zgubo, ako bika tako pogostoma ne spušča, naj bi ne bil za-nj prosil.*) Podnanoski.

*) Res je želeti, da gospod župan to pritožbo na tanko preišče in če število krav v 2 mesecih res znaša 90, da poroča družbinemu odboru v Ljubljano. Vred.

Iz Kastve — nam je došla žalostna novica, da g. Anton Rubeša, visokocenjeni rodoljub in narodni zastopnik na Isterskem deželnem zboru, je 19. dne t. m. umrl še le 39 let star. Mili mu spomin!

Iz Bohinja 15. sveč. — Z veseljem Vam morem poročati, da v naši mizarski tovarni pridno delajo od sl. kmetijske družbe naročene „ule slovenske“, to je: Kranjske stare panove v podolgasti čveterooglati podobi iz mehkega lesa, kteri so po Dzierzonu nastavljeni s premakljivimi satovniki, in sicer po srečni iznajdbi gosp. Sumperja iz robatih dilic, ktere so pa, po nasvetu skušenega gosp. Luka Porente, na počez tako tikama složene, da pridnim čbelicam ostane še 4‴ prostora za sprehod in za v vas hoditi. Tudi prečastiti gosp. dekan Jelšanski so pri nas naročili 10 panjev, da jih svojim ljudém podaré. In tudi Ljubljanski srečni čbelar gosp. Fr. Souvan zahteva 10 panjev, toda po svoji od Porentovih in Sumperjevih nekoliko razločni sistemi, po kteri misli še bolje vstrezati čbelam in čbelarjem.

Iz Sodražice 22. sveč. (*Fladungov ukaz, pa še druge homatije.*) Mislili smo, da se ne bode lahko našel kak župan, ki bi ubogal Fladungov ukaz, kterega so priobčile „Novice“, a celó nihče v Sodražici ne bi bil verjel, da imamo tacega ustavoverca v naši sredini, kakor je ravno naš župan J. Lušin, po dom. Grdin. Če je res, kakor se za gotovo pripoveduje, da je naš župan okrajnemu poglavarju hitel ovaditi nekega nabiratelja podpisov do Njegovega Veličanstva, je on res v pravem pomenu to, kakor se mu po domače pravi. Kaj neki je mislil oče Grdin z ovadbo lojalnega razodetja doseči, Bog vé. Ali more, dokler imamo postavno pravico, našemu previtlemu cesarju prošnje poklanjati, kdo to za pregreho šteti? Župan Lušin je bil pred 3 leti spoštovan narodnjak in še predlanskim je bil podpredsednik našega bralnega društva, — zdaj pa je trd nemškutar. Pravijo, da strah, da ne bi mu sina v vojake vzeli, ko bi bil Slovenec, za kar ga je Bog vstvaril, ga je tako predelal. Mogoče, da je to resnica, kajti prav tisti čas, ko je Janko moral v nabiro, se je naš Grdin prelevil v nemškutarja, sprva počasi, zdaj pa je že trden. — Do zdaj imamo tedaj v Sodražici poldružega nemškutarja; ta polovica je g. Fajdiga, kteremu pač ne bi bilo treba nemškutariti, vsaj je neodvisen mož in ne bi smel gledati niti na levo niti na desno, ampak le na pravico in blagor domovine svoje. O njem imamo še upanje, da se sčasoma še spreobrne. Ko bi on malo več mislil, kakor pa verjel, bilo bi bolje za-nj. Je pa še eden, ki se približuje nasprotnemu taborju; ta je gosp. B...., kterega menda tudi navdaja strah in trepet pred gosp. Fladungom. Od tistega časa, ko je bil odbor našega bralnega društva v preiskavi, se je začel gosp. B. tudi nekako leviti, in zdaj že ima precej nove kože. Mož je pozabil prislovico: „delaj prav in ne boj se nikogar“. Slišati je pa, da gosp. B. je bil že popred podvržen birokratični božjasti, in da v Loškem potoku si je bil že precej zaslug nabral pri zadnjih volitvah, tako, da nima nič manj pravice do kake državne premije, ko gosp. Pibernik, o kterem ljudjé pravijo, da za svojo nedelavnost pri zadnjih volitvah je lani 250 gold. državne podpore dobil. Tako namreč mislimo (ali se mar motimo?) v Sodražici od Potoškega g. župnika. Gosp. Božiču pa povemo, da je bolje, če nam naravnost hrbet obrne, kakor da bi bil polovičar, kajti polovičarji so nam bolj nevarni, nego trdi nemškutarji.

Novomesto 24. svečana. — „Predpust“ vsegamogočni je tudi pri nas neusmiljeno kraljeval. Brez milosti so sicer zaspane stare mamike morale svoje zale hčerke voditi na ples, čeravno naša národna čitalnica

letos ni imela sposobne dvorane Trpsihori posvečene, in je zatega del prisiljena bila, za dva večera oskrbeti plesišče v sobah neke veče gostilnice, se ve da eklusivno samo za ude svoje. Radostni pa smo videli, da vse krasne cvetlice našega družbenega venca „belo-modro-rdečega“ so zveste ostale klicu majke Slave, akoravno jih nismo mogli sprejemati v sijajnih prostorijah in ne jih sukati na bliščečih se parketih. Kar nas je pa še najbolj veselilo, bilo je to, da so one tudi vso narodno navdušenost neuskrunjeno seboj prinesle tako, kakor je bila nekdaj v začetku društva. Bogme! da lepše in živahnejše družbe, kakor 23. dne t. m. v omenjenih prostorih, nismo videli nikoli v prejšnjih sobah čitalničnih. Vse je pa navdajala ta večer le ena misel, namreč ta: delati po vsej moči na to, da društvo kmalu dobí svoje lastno novo poslopje, za kar odbor že vse pripravlja nakupivši že veliko potrebščin za zidanje. Brezplačno dovaževanje opék, apna, peska itd. so zagotovili domači društveniki, in že se je začelo vozariti in delati. — Al brez združene narodne pomoči ne bo društvenikom samim mogoče, izpeljati namena svojega. Zato se pošiljajo vabila in prošnje na vse kraje, da bi se nam prihitelo na pomoč, in mnogi rodoljubi imajo že v rokah vabilne liste in način, po kterem se ima zidati novo poslopje. Naj bi tedaj nikdo ne položil na stran omenjenega vabila, kdor ga je že dobil ali kdor ga bo še le sprejel. Vsaj more skoro vsakdo pogrešati en goldinarček ali dva vsak mesec, in ako tacih upnikov dobimo le 500, je podvzetje v dveh letih izvršeno. Tedaj na pomoč nam, rojaki! Vsak upnik dobí ves svoj denar nazaj v kratkem po dovršenim zidanji, kakor da bi ga bil naložil v kako hranilnico, poleg tega je pa dodal kamen k stavbi narodnega poslopja. Ne zabite pregovora slovanskega: „kamen do kamena palača!“

Iz Ljubljane. — Kako **se bodo Poljaci vstopili,** kedar pride volilna reforma na dnevni red „rajhsrathu“, je še zmiraj vprašanje, ktero zvonec nosi ravno tako v federalističnih kakor v centralističnih časnikih. Na to vprašanje moremo mi po od konca do kraja gotovem sporočilu, ki nam je včeraj iz Dunaja došlo, svojim bralcem naznaniti sledeče: Poljaki so se 22. dne t. m. popoldne zbrali v svojem klubu; seja je trajala mnogo ur. Sklenilo se je tole: po grofu Gołuhovskem klubu predložena vladna ponudba (spaka Gališke resolucije) se zavrže; pri drugem branji državni zbor zapustijo in se ne vrnejo več Poljaki, pa se tudi ne udeležijo splošne debate. — Dobro! res vesela novica, ki je toliko več vredna, ker izvira iz gotovega vira. Ker tudi g. Črne, kakor so „Novice“ prve povedale, za gotovo zapustí zbornico, pa po novejših poročilih menda tudi Dalmatinci, potem ostanejo samo še Nemci babice pri splavu (abortusu) volilne reforme in Nace Kuranda bode lahko pel svojim tovaršem: „weil wir so schön beisammen sitzen“. Vsi drugi narodi pa bodo jim zapeli: „zato to ni legalni državni zbor!“

— (*Iz seje deželnega odbora 21. februarija.*) Po došli razsodbi c. kr. državne sodnije od 1. dne t. m., da Kranjska dežela ni dolžna plačati Tržaški bolnišnici že omenjenih ogromnih stroškov 337.211 gld. 72½ kr., za ktere jo je Tržaški deželni odbor tožil, je deželni odbor sklenil izročiti gosp. dr. Costi za izvrstno zastopanje tožene naše dežele in z najboljšim vspehom dognano pravdo zahvalno pismo. Dr. Costa je tako temeljito odbijal krivično zahtevanje Tržaško, da tudi Istrijski dež. odbor, ki je bil tožen o isti zadevi, mu je poslal zahvalno pismo, rekši, da krepka njegova bramba Kranjske dežele je pomagala tudi Istri. — Kakor poročilo, da ima deželni zaklad za zadnje kvatre lanskega leta plačati za vožnino ces. zdravnikov na deželi in za zdravila revnim pri epidemičnih boleznih 3029 gld. gold. 48½ kr., ni včinilo prijetnega vtiska, tako radostno je bil nasproti sprejet ukaz c. k. finančnega ministerstva, da mesečnih ostankov zaklada zemljiške odveze deželni blagajnici ni treba oddajati cesarski blagajnici, in da se imajo z mesečnimi dohodki zaklada zemljiškega le na posebni ukaz finančne direkcije temu zakladu iz državne blagajnice dana posojila poplačati.

— Družba kmetijska je poslala gosp. Riharda Dolenca na Dunaj v zbor za predivstvo, ki se je začel 22. dne t. m.

— Čedalje bolj se vkljub Fladungu, Derbiču, Korinskemu in drugim množijo podpisi na prošnjih za odvrnitev direktnih volitev.

— (*Advokatov*) imamó na Kranjskem po razglasu c. k. deželne nadsodnije Graške za leto 1873.: v Ljubljani živih in mrtvih 16 (z vštetim že davno mrtvim Goldnerjem!!), na deželi pa 10; — Štajarci jih imajo v Gradcu 63, na deželi 61; — Korošci jih imajo v Celovci 14, na deželi 11. Ali nimajo tudi, kakor mi, mrtvih vmes, ne vemo. — Dr. R. Razlaga je nadsodnija Graška imenovala za tolmača hrvaškega jezika sodniji deželni Kranjski.

— (*„Der Wahrheit eine Gasse!“*) S temi nemškimi besedami začenjamo sledeče vrstice v brambo usmiljenih sester bolnišnice ljubljanske le zato, da ona dva gospoda, kterim organ je „Slov. Nar.“ v obrekovanji, razumeta, za kaj da gre v tem članku. — Že enkrat so „Novice“ bile prisiljene, o navalu Tržaške porodnišnice s Kranjskimi otročnicami konstatirati laž, ki se je od onih gospodov zatekla v „Laibacherico“ in v „Tagblatt“. Misliti se je smelo, da bo konec tacih javnih ekspektoracij. Al zmotili smo se. Kmalu pridejo „predrage“ žemlje v „Narodu“ na vrsto, kakor da bi deželni odbor še le one gospode, ki so za se prosili „draginskih priklad“, moral vprašati: ali ste pšenica in moka zadnjega pol leta res dražje kakor ste bile leta 1871. — Zadnji čas pa se je čul spet glas „iz deželne bolnišnice“ o „dvakrat zaračunjenem mesu“, ki sumiči usmiljene sestre nepoštenosti in očita deželnemu odboru, da „pro praeterito“ nij ukrenil nič“, da pa „v Gradci, kjer se je ravno taka (z mesom) godila, je milosrčni red kar z lepo povrnol deželi 10.000 gold.“ — Vse to pa je spet od konca do kraja laž. Kar se tiče tega, da „deželni odbor ni ukrenil za „pro praeterito“ nič, tega bi se bil glasnik „iz deželne bolnišnice“ vendar lahko prepričal, ako bi bil pogledal dopis deželnega odbora vodstvu bolnišnemu od 16/8. 1868. leta pod štev. 1927, v kterem se je povedalo, da so se usmiljene sestre ravnale po pogodbi od 1. oktobra 1867. leta, in da po tej pogodbi nima deželni odbor pravice zahtevati preračunjenega povračila z 832 gld. 89 kr. — predrugačila se je pa potem pogodba. — Debelo načrkani „Narodovi“ 10.000 gld. so bili tedaj za nas preočiten „luxus“. — Kar pa se tiče tega, da je „milosrčni red kar z lepo povrnol“ štajarskemu deželnem zakladu veliko, o tem je glasnik „iz dež. bolnišnice“ v „Slov. Nar.“ slišal nekaj zvoniti, pa ni prav slišal. Mi mu povemo pravo. Iz posebnih vzrokov leta 1869. v Gradci ni bilo redu mogoče, za vsaki mesec poseben račun pokladati; dobival je tedaj za vse skupne stroške pavšalni znesek proti temu, da pozneje položi račun, po kterem povrne, kar je v pavšalu preveč dobil, ali pa se mu doplača, ako je premalo dobil. Iz poznejih računov se je pokazalo, da je pavšal bil veči in deželni odbor štajarski je dovolil, da je milosrčni red v obrokih viši znesek nazaj plačal, kar se je dovršilo z mesecem januarjem letošnjega leta. Tako je bilo. Da bi bile tedaj usmiljene sestre v Gradci 10.000 gld. za „dvakrat zaračunjeno govejo

meso“ morale „povrnoti“, je skozi in skozi neresnica. In na taki podlagi se drzne „Narodov“ poročevalec poštenje napadati onega reda, pod čegar režijo je bolnišnica v vse boljem redu kakor je bila pod režijo prejšnjih časov, ki niso še tako daleč za nami, da bi jih ne poznali tisti, ki so takrat hodili v sobe bolnikov in kuhinjo bolnišnično! Se ve da red milosrčnih sester, zato ker je „klerikalen“, je trn v peti „liberalcem“; al če so že tako neusmiljeni proti ubogim usmiljenim sestram, naj bi jim vsaj zato bilo mar, da ne kompromitujejo same sebe v javnosti!

— (*Pust je pokopalo*) društvo dramatično v nedeljo z izvrstno prestavo komične opere „Kralj Vondra“ v gledališču, — društvo „Sokol“ pa v čitalnični dvorani s sijajno maškerado včeraj. — Kralj Vondra je klasična parodija prenapetih velikih oper, polna najlepših napevov, ktero so naši pevci in pevke v vsacem oziru izvršili. Da „Laibacheričnemu“ kritikusu, kteremu je dopadel „Blaubart“, „non plus ultra“ neslanih neumnosti, ni po godu bila česka kompozicija, to še le je pravi dokaz, da je dobra. — „Sokolove“ maškerade slovijo že od nekdaj; letošnja pa je po jako elegantnih in druzih lepih národnih maškarah, kterih je bilo nad 100 parov, — po zanimivih druzih različnostih, — po živahnih a skozi in skozi dostojnih šalah, med ktere je spadala „štacuna dveh židov“ in „pusta pogreb“, v jako okusno olišpani dvorani prekosila prejšnje. Pač lahko se na spomin krasnega večera reče strelišcarjem in kazinarjem: „idite in napravite, če morete, Vi kaj tacega!“

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Cesarski patent sklicuje zborovanje delegacij na 2. dan aprila. Po takem bode konec državnega zbora že zadnje dni prihodnjega meseca. — Ker Vorarlberška dežela nima celó nobenega zastopnika (Kranjska ima vsaj samca grofa Thurna in Tirolska tudi svojega Fedrigotti-a), so ondi razpisane „zasilne volitve“, za Kranjsko in Tirolsko se jih niso upali razpisati.

— Grozovit strah je centralistom šinil po vseh udih, ko so slišali, da je te dni grof Hohenwart nenadoma prišel na Dunaj in s Klam-Martinicem in drugimi prvaki državopravne opozicije imel shod. „Hitro, hitro dovršite volilno reformo — kričí stara „Presse“ — da ne bo prepozno! Poljaki so nam že zgubljeni, da ne bode še več odpadnikov“. Tako na konci so že centralisti s svojo „latinščino“, in — češki „Fundamentartikelni“ se jim že spet od daleč kažejo kot strahovita pošast!

Gospodom trgovcem, obrtnikom in rudarjem na Kranjskem.

Častiti rojaki!

Prihodnji mesec imajo za kupčijsko in obrtnijsko zbornico Kranjsko deloma nove volitve biti po vsej deželi.

Po postavi kupci (trgovci in kramarji), kteri plačujejo od svoje kupčije ali svojega trgovstva 8 gold. 40 kr. davka, letos volijo 5 odbornikov;

obrtniki (rokodelci), kteri plačujejo 2 gld. davka od svoje obrtnije, volijo 6 odbornikov;

oni pa, kteri imajo rudarije, volijo enega.

Vsak volilec more pa voliti le za svoj stan, toraj kupec (trgovec) 5 kupcev, obrtnik (rokodelec) 6 obrtnikov, in rudarji 1 rudarja.

Dragi rojaki! Kupčijska in obrtnijska zbornica je važna naprava; ona je o kupčijskih in obrtnijskih zadevah svetovalnica vladi, ki jo za svèt poprašuje, kteri pa tudi iz lastnega nagiba svoje želje razodevati sme na prid domačemu trgovstvu in obrtnijstvu; ona voli tudi dva poslanca v deželni zbor itd. Gotovo važna je tedaj zbornica.

Da pa ona more vspešno delati, treba je, da se izvolijo možje, ki poznajo in ljubijo domovino svojo, in kterim je blagor njen pri srcu.

Društvo „Slovenija“, ki je po pravilih svojih poklicano, da skrbí za srečen izid vsakoršnih volitev v naši deželi, Vam tedaj po posvetu z mnozimi Vašimi sovolilci priporoča možé, ktere morete voliti s polnim zaupanjem, da si izvolite prave zastopnike svoje.

Da pa so Vaši volilni listi tako narejeni, kakor po postavnih predpisih morajo narejeni biti, sicer niso veljavni, zato opominjamo Vas še tega:

Vsak volilec naj se posluži pri volitvi glasovnice, ktero v roke dobí od okr. gospóske, in ktera je tudi izkaznica. Na to glasovnico naj zapiše imena tistih mož, ktere on voli, in potem naj jo z lastno roko podpiše; če pa sam pisati ne zná, naj jo podkriža; če pa glasovnico le podkriža, morate se tudi dve priči podpisati, in tista priča, ki ime volica podpiše, se mora podpisati z dopisanim pristavkom, da je „pisavec imena“.

Vsaka tako podpisana glasovnica se potem posebej pošlje in sicer zapečatena naravnost kupčijski in obrtnijski zbornici ali pa volilni komisiji v Ljubljano. Kdaj se pošljejo, to se Vam bode pozneje naznanilo, ko bode volilna komisija dneve volitve določila.

Dragi rojaki! Vdeležite se, kakor pri zadnjih volitvah 1869. leta, prav živo pri tej volitvi, in vsi volite enoglasno te možé, ki vam jih tukaj priporočamo, namreč:

Trgovci (kupci, kramarji) za trgovski oddelek volite:

gospoda Antona Jentelna, trgovca v Ljubljani,
„ Jožefa Kušarja, „ „
„ Franca Souvana, „ „
„ Andr. Lavrenčiča, „ Postojni,
„ Matevža Pirca, trgovca v Kranji.

Obrtniki (rokodelci) za obrtnijski oddelek volite:

gospoda Franca Goršiča, orglarja v Ljubljani,
„ Janeza Horaka, rokovičarja in hišnega posestnika v Ljubljani,
„ Janeza Novaka, gostilničarja in hišnega posestnika v Ljubljani.
„ Miha Pakiča, sitarja in hišnega posestnika v Ljubljani,
„ Jožefa Regali-a, mizarja in hišnega posestnika v Ljubljani,
„ Dominika Rizzoli-a, apotekarja v Novem mestu.

Rudarji za rudarski oddelek volite:

gospoda Janeza Tomana, fužinarja v Kamni Gorici.

Odbor društva „Slovenije“
v Ljubljani 20. februarija meseca 1873.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici Ljubljani.